

Drug Trafficking as One of the Examples of Money Laundering: Examining the Perspective of the Jurisprudence of Islamic Denominations and Law¹

Tayyebeh Zarei* Ali Mortazawi Mehr**

Manuchehr Dawar*** Hasan Hoseyni****

(Received on: 2018-09-15; Accepted on: 2019-05-08)

Abstract

Drug trade is a network linked to criminal organizations. Given that the proceeds must be purged in some way, the appropriate action in the face of money laundering is in fact the fight against other organized crime, of which this phenomenon is a prelude and part. According to jurists, the proceeds of drug trade are examples of money laundering. In this paper, we have studied, analyzed and criticized this issue in a comparative way based on library sources, and we have concluded that in money laundering, the proceeds obtained from buying and selling drugs is forbidden from a jurisprudential point of view, and that the religious teachings from the beginning, by considering the income from the forbidden acts as haram and condemning haram eating, have tried to fight against the usefulness of this crime.

Keywords: Money Laundering, Drugs, Prohibition, Crime.

---

1. This article is taken from: "Jurisprudential-legal Study of the Phenomenon of Money Laundering and Its Relationship with the Ruling of Corruption on Earth", A Research Project between the Author and the Islamic Azad University, Kermanshah Branch, Kermanshah, Iran.

* Assistant Professor, Department of Islamic Knowledge, Islamic Azad University, Kermanshah Branch, Kermanshah, Iran (Corresponding Author), t.zareie@iauksh.ac.ir.

** Assistant Professor, Department of Jurisprudence and Law, Faculty of Theology, Razi University, Kermanshah, Iran, mortazavimehr@razi.ac.ir.

*** Master's Student in Law, Islamic Azad University, Kermanshah Branch, Kermanshah, Iran, manuchehr.davar@gmail.com.

**** Assistant Professor, Faculty of Law and Political Science, Islamic Azad University, Kermanshah Branch, Kermanshah, Iran, hosini@iauksh.ac.ir.

پژوهش نامه مذاهب اسلامی

سال هشتم، شماره شانزدهم، پاییز و زمستان ۱۴۰۰، ص ۳۲۵-۳۴۵ «مقاله پژوهشی»

قاچاق مواد مخدر به عنوان یکی از مصادیق پولشویی: بررسی

دیدگاه فقه مذاهب اسلامی و حقوق^۱

طیبه زارعی* علی مرتضوی مهر**

منوچهر داور*** حسن حسینی****

[تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۶/۲۴ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۲/۱۸]

چکیده

خرید و فروش مواد مخدر به صورت شبکه‌ای است که با سازمان‌های جنایی در ارتباط است. نظر به اینکه عواید حاصل باید به نحوی تطهیر شود، لذا اقدام مناسب در مواجهه با تطهیر پول، در واقع مبارزه با سایر جرایم سازمان‌یافته‌ای است که این پدیده مقدمه و جزئی از آنها محسوب می‌شود. بر اساس دیدگاه حقوق دانان، درآمد حاصل از خرید و فروش مواد مخدر از مصادیق پولشویی به شمار می‌آید. در این پژوهش به روش تطبیقی و با تأکید بر مطالعه کتاب‌خانه‌ای این مسئله را بررسی، تحلیل و نقد کرده‌ایم و نتیجه گرفته‌ایم که در پولشویی درآمد حاصل شده از خرید و فروش مواد مخدر از منظر فقهی، حرام است و آموزه‌های دینی از ابتدا با حرام دانستن اموال حاصل از فعل حرام و نکوهش حرام‌خواری در صدد مبارزه با سودمندی این جرم برآمده است.

کلیدواژه‌ها: پولشویی، مواد مخدر، حرمت، جرم.

۱. برگرفته از: بررسی فقهی حقوقی پدیده پولشویی و رابطه آن با حکم فساد فی الارض، طرح پژوهشی بین نویسنده و دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه، کرمانشاه، ایران، ۱۳۹۵.

* استادیار گروه معارف، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرمانشاه، کرمانشاه، ایران (نویسنده مسئول)

T.zareie@iauksh.ac.ir

** استادیار گروه فقه و حقوق، دانشکده الاهیات، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران mortazavimehr@razi.ac.ir

*** دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرمانشاه، کرمانشاه، ایران manuchehr.davar@gmail.com

**** استادیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرمانشاه، کرمانشاه، ایران hosini@iauksh.ac.ir

مقدمه

«پولشویی» از اصطلاحات حقوقی نوظهوری است که در ادبیات جدید حقوق داخلی و بین‌المللی شکل گرفته است. پدیده پولشویی عملیات بر روی اعمال نامشروع مانند خرید و فروش مواد مخدر، سرقت، کلاهبرداری و ... است تا این درآمد به ظاهر مشروع و قانونی شود و نامشروع و غیرقانونی بودنش مخفی بماند. اهمیت این موضوع به اندازه‌ای است که بخش در خور توجهی از نقل و انتقالات پول در جهان، مرتبط با پولشویی است و این موضوع باید موجب تأمل و دقت بیشتری در مبارزه با پولشویی شود.

شاید این پرسش مطرح شود که گرچه پولشویی حاصل شست‌وشوی عواید حاصل از جرم است و برای هر یک از جرم‌های منشأ آن نیز مجازات‌های سنگینی در فقه و قوانین کشورها وجود دارد، چرا برای پنهان کردن ریشه غیرقانونی مال باید مجازات دیگری در نظر گرفته شود؟ پولشویی جرمی مالی است که از طرفی به منزله تهیه سوخت برای ادامه فعالیت مجرمان تلقی شده، و از طرف دیگر سودآوری جرایم منشأ، مجرمان را قادر می‌سازد علاوه بر انحلال روند پیشبرد صحیح اقتصادی کشور و پایه‌های دموکراسی و پیشرفت جامعه در زمینه‌های مختلف، پول‌های کثیف را در گردش اقتصادی وارد، و عمدتاً در فعالیت‌های غیرقانونی سرمایه‌گذاری کنند. حال آنکه در اقتصادی سالم در کشورهایی که مبتنی بر تجارت مشروع و قانونی است عواید حاصل شده از طریق معاملات قانونی، به خصوص در طرح‌های توسعه‌ای و زیربنایی، سرمایه‌گذاری می‌شود. درآمد حاصل از خرید و فروش مواد مخدر از مصادیق پولشویی است.

روش تحقیق در پژوهش حاضر کتاب‌خانه‌ای است که در قالب فن اسنادی و با مراجعه به مقاله‌ها، دانش‌نامه‌ها، بخش‌نامه‌ها و کتاب‌ها اطلاعاتی را جمع کردیم که در زمینه تاریخچه حرمت مواد مخدر و پولشویی به آن نیاز داشتیم و بر اساس اسناد موجود عملکردشان را بررسی کردیم. بررسی تطبیقی دیدگاه فقیهان و حقوق‌دانان درباره پولشویی از اهداف ما در این مقاله است.

۱. مفهوم و ماهیت «پولشویی»

مقصود از «پولشویی» اعمالی است که پول‌های کثیفی را که از منابع نامشروع به دست آمده است در روند مبادلات، نقل و انتقالات بانکی و مالی و ... وارد می‌کند و به عنوان دارایی‌های مشروع در تبادلات اقتصادی جامعه و عملیات افراد قرار می‌دهد. با وجود آنکه پول را از منابع نامشروع به دست آورده‌اند و باید از نظر حقوقی و قضایی به آن رسیدگی و مصادره شود، پول‌های

آلوده را وارد نظام اموال و دارایی‌های مشروع جامعه می‌کنند و در قالب اموال پاک و مشروع جامعه درمی‌آورند (هاشمی، ۱۳۷۸: ۱۵). منظور از تطهیر اموال، مخفی کردن منبع اصلی اموال ناشی از جرم یا پاک‌نمایاندن آنها است، به گونه‌ای که یافتن منبع اصلی مال، ناممکن یا بسیار دشوار شود. مطابق تعریفی که در شصت و چهارمین مجمع عمومی اینترپل در شهر بیجین چین، به اتفاق آرا به تصویب رسید: «پولشویی عبارت است از هر گونه عمل یا شروع به عملی به منظور پنهان‌ساختن یا تغییر ماهیت غیرقانونی درآمدهای حاصل‌شده، به نحوی که به نظر برسد منشأ تحصیل آنها قانونی بوده است» (گرایلی، ۱۳۸۹: ۴۰). واژه «پولشویی» برای توصیف فرآیندی استعمال می‌شود که در آن، درآمدهای غیرقانونی حاصل از فعالیت‌های مجرمانه مانند قاچاق مواد مخدر، قاچاق اسلحه و کالا، اخاذی، قاچاق انسان، رشوه، کلاهبرداری و ... در زمینه‌ای از فعالیت‌ها و معاملات، و با گذر از مراحل، شسته می‌شود و ظاهری قانونی پیدا می‌کند.

۲. آرای فقهای اسلامی درباره قاچاق مواد مخدر

مصرف مواد مخدر در گذشته مانند امروز با مسائل پیچیده‌ای روبه‌رو نبوده است. دو موضوع اعتیاد و خرید و فروش و قاچاق مواد مخدر نیز به شکل امروزی وجود نداشت، بلکه دارو به حساب می‌آمد یا ابزاری برای ربودن مال دیگری تلقی می‌شد. با این حال، فقها به آثار سوء جسمی و روانی‌اش مانند نقصان در جسم، زوال عقل و حواس عنایت داشته و به حرمتش قائل بوده‌اند. مواد مخدر در کلمات معصومان (ع) (حرّ عاملی، ۱۴۰۹: ۲۲۷/۲۵؛ کلینی، ۱۴۰۷: ۲۸۸/۸؛ صدوق، ۱۴۱۳: ۵۸۹/۲) و برخی از فقهای قدیم با چهار عنوان «بنج» (طوسی، ۱۴۰۷: ۴۸۰/۴؛ ابن‌براج، ۱۴۰۶: ۵۵۴/۲؛ ابوالصلاح حلبی، ۱۴۰۳: ۴۱۹؛ مفید، ۱۴۱۳: ۸۰۵؛ شهید اول، ۱۴۱۰: ۲۶۳)، «مفتّر» (حلی، ۱۴۰۹: ۱۸۵)، «مخدر» (نمازی اصفهانی، ۱۴۱۰: ۶۶؛ رضوی کشمیری، ۱۴۱۸: ۳۶) و «افیون» (فیض کاشانی، ۱۴۲۹: ۱۱/۱؛ حلی، ۱۴۰۹: ۱۸۵) آمده است. علمای گذشته و معاصر اتفاق نظر دارند که استعمال مواد مخدر از قبیل حشیش و غیره، یا به دلیل افسادش حرام است که استعمال‌کننده مشمول تعزیرات می‌شود، یا این تحریم به دلیل سکرآوردنش است که بر استعمال‌کننده حد شرعی واجب می‌شود (حلی، ۱۴۰۴: ۳۶۵/۴؛ الزهدی الحلی، ۱۴۰۸: ۱۶۶/۲؛ شهید اول، بی‌تا: ۷۵/۲).

علمای اهل سنت نیز با خرید و فروش مواد مخدر مخالف‌اند و آن را از جمله مسکرات، و حرام می‌دانند، مثل ابوداود از میان فقهای حنبلی (أبوداود الأزدی السّجّستانی، ۱۴۳۰: ۵۲۹/۵؛ الألبانی، بی‌تا: ۱۵؛ الشّحوذ، بی‌تا: ۳۹/۳؛ الصنعانی، ۱۳۷۹: ۳۶/۱؛ النجمی، بی‌تا: ۱۸۱/۵؛ العثیمین، بی‌تا: ۲۵۴؛

قاجاق مواد مخدر به عنوان یکی از مصادیق پولشویی: ... / ۳۲۹

العظیم آبادی، بی تا: ۱۸۶/۸ و ۹۳/۱۰)، مالکی (الشنقیطی، بی تا: ۳۶/۲؛ الخرشبی، بی تا: ۳۷۶ و ۲۲۹/۴)، شافعی (الهیتمی، ۱۳۱۷: ۲۲/۴؛ الخن، ۱۴۱۳: ۷۳/۸؛ النووی، بی تا: ۱۲۰/۲۰؛ باعلوی، بی تا: ۱۱۱)، حنبلی (ابن قدامة، بی تا: ۲۴/۴؛ همو، ۱۴۰۵: ۷۷/۴ و ۴۵۸/۷؛ الفوزان، ۱۴۲۳: ۵۴۱/۲؛ ابن جبرین، بی تا: ۷۳؛ السحیم، بی تا: ۱۱۷۹/۱) و ظاهری (ابن حزم، بی تا: ۱۹۳؛ علماء نجد الأعلام، ۱۴۱۷: ۶۰/۱۵).

۳. بررسی مبانی و ادله فقهای امامیه درباره قاجاق مواد مخدر

۳.۱. آیات و روایات دال بر حرمت قاجاق مواد مخدر

الف. «يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا» (بقره: ۲۱۹)؛ «خمر» به ماده مست کننده گفته می شود؛ زیرا «خمر» به معنای پوشاندن است (الزجاج، ۱۴۰۸: ۲۹۱/۱). همه مست کننده ها باعث زوال عقل، و مانع تشخیص خوب و بد می شوند و قدرت ادراک را از انسان می گیرند (فقه الرضا، ۱۴۰۶: ۲۸۲). «اثم» نیز معنای نزدیک به ذنب و گناه دارد و حالتی است که باعث محرومیت انسان از خیرات است و برای انسان شقاوت به دنبال می آورد. این حالت وقتی که در عقل و روح انسان به وجود آید وی را از رسیدن به مقصود اصلی و هدف اصلی آفرینش، یعنی کمالات انسانی، باز می دارد و ضرر فراوانی برای جسم و جان انسان دارد (مکارم شیرازی و دیگران، ۱۳۷۱: ۷۴/۲). در این آیه بیان شده است که آشامیدن خمر «اثم» است. پس بنا به تصریح این آیه، خمر که از مصادیق اثم است، حرام است. بنابراین، خمر و مواد مخدر هر دو اثم، و در نتیجه حرام اند. ضررها، زیان ها و آثار سوء بعضی از انواع مخدر مثل هروئین به مراتب شدیدتر از مشروبات الکلی است. پس حرمت استعمال این قبیل مواد که تهدیدی جدی علیه انسان است ثابت، و قاجاقشان هم بر اساس قاعده «ان الله اذا حرم شیئا حرم ثمنه» حرام است.

ب. «وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ» (بقره: ۱۹۵)؛ این آیه صراحتاً هر اقدامی را که مستقیم یا غیرمستقیم به تباهی و نابودی بینجامد تحریم کرده است. بی شک، اقدام به مصرف مواد مخدر، تولید و فراهم کردنش، موجب نابودی و فساد است که در این آیه از آن منع شده است.

ج. «يُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ» (اعراف: ۱۵۷)؛ «خبائث» جمع «خبیثه» است که به معنای شر، فاسد، مخالف طبع، پلید و بی ارزش است؛ بنابراین، مواد مخدر با آثار زیان باری

که بر جسم و جان دارد، یقیناً حرام است، زیرا ضررهای ناشی از آن بر همگان آشکار است و انسان‌ها را در غل و زنجیر حقارت‌ها ننگه می‌دارد (مکارم شیرازی و دیگران، ۱۳۷۱: ۴۷۰/۶).

د. حرمت در روایات؛ استدلال به روایات برای حرمت استعمال مواد مخدر است. با اینکه در زمان پیامبر گرامی اسلام و ائمه علیهم‌السلام گستردگی مواد مخدر به صورت کنونی وجود نداشت، اما روایات متعددی در این زمینه از پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و معصومان علیهم‌السلام باقی مانده است. البته در روایاتی که از رسول خدا و ائمه علیهم‌السلام نقل شده است فقط در حد حرمت ضرر به نفس برداشت می‌شود (حر عاملی، ۱۴۰۹: ۲۲۷/۲۵؛ نوری، ۱۴۰۸: ۱۶/۱۷).

۳. ۲. تمسک به اقوال فقها

فقهای اسلام استفاده از مواد خوراکی ای را که برای شخص زیان‌آور است حرام دانسته‌اند (موسوی خمینی، ۱۴۲۲: ۳۵/۲). برخی ضابطه حرام‌بودن مواد زیان‌آور را اضرار بدن و افساد مزاج می‌دانند (شهید ثانی، ۱۴۱۳: ۲۸۷/۲). برخی نیز می‌گویند:

موضوع مواد مخدر، تکسب و تولید و ... به جز ضرر و زیان برای جامعه چیزی در بر ندارد و آن دسته از مشتقات مواد مخدر که کاربرد پزشکی دارند نیز چنان‌که حکم به طیب آنها کنیم مورد سوءاستفاده بسیار و بیش از کاربردش در امور طبی قرار می‌گیرند و همان مضرات مواد مخدر را دارند. از این‌رو از باب نفی حکم به لسان نفی موضوع اگر ضرر داشته باشند حرام می‌گردد، اما اگر قاعده را از باب احکام حکومتی و سلطانیه حجت بدانیم چون ضرری بودن مواد مخدر برای جامعه و افراد آن روشن بوده و حتی می‌تواند تهدیدی برای حکومت باشد، از باب احکام حکومتی، محکوم به منع و حرمت می‌باشد (سلمان‌پور، ۱۳۸۲: ۴۵).

آیات عظام، بزرگان دین و مراجع تقلید، مصرف تمام مسکرات را، که مواد مخدر یکی از آنها است، تحریم کرده‌اند و لو اینکه اکثر قریب به اتفاقشان مسکر جامد را نجس ندانسته‌اند (خویی، ۱۴۲۷: ۲۸۷؛ نمازی اصفهانی، ۱۴۱۰: ۶۶؛ رضوی کشمیری، ۱۴۱۸: ۳۶؛ فاضل لنکرانی، ۱۴۲۵: ۲۱۹؛ بهجت، ۱۴۲۸: ۵۵۸/۴؛ مکارم شیرازی، ۱۴۲۷: ۱۶۱/۱). برخی نیز علاوه بر ضرر فردی، ضرر اجتماعی آن را نیز مد نظر دارند:

ضرر این سموم مهلک و خطرات خانمان‌سوز آنها برای دین و ایمان و شرف و استقلال و سلامت روح و جسم و همه شئون جامعه از واضحات است. هر عمل و معامله و حمل و

قاجاق مواد مخدر به عنوان یکی از مصادیق پولشویی: ... / ۳۳۱

نقلی که موجب سلب مصونیت جامعه اسلامی از خطر ابتلای افراد به اعتیاد به این سموم گردد، مؤکداً حرام است و نهی از منکر و جلوگیری از آن علاوه بر اینکه از وظایف مستقیم حکومت است بر همگان نیز طبق ضوابط شرعی واجب است، و همه باید هم‌آهنگ از این منکر و سایر منکرات که موجب فساد و تباهی اخلاق اسلامی جامعه است جلوگیری نمایند (صافی گلپایگانی، ۱۴۱۷: ۱۸۷/۲).

۳.۳. تمسک به قاعده لاضرر

قاعده لاضرر از قواعد فقهی پرکاربرد در مسائل فقهی و حقوقی است. مستندات این قاعده آیات «وَلَا تُمَسِّكُوهُنَّ ضِرَارًا لِّتَعْتَدُوا» (بقره: ۲۳۱)، «مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُّوصِي بِهَا أَوْ دَيْنٍ غَيْرِ مُضَارٍّ» (نساء: ۱۲)، «وَلَا تُضَارُّوهُنَّ لِتُضَيِّقُوا عَلَيْهِنَّ» (طلاق: ۶) و «لَا تُضَارُّ وَالِدَةُ بَوْلِدَهَا وَلَا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِهِ» (بقره: ۲۳۳) و روایات (صدوق، ۱۴۱۳: ۷۶/۳) و عقل است. موسوی خمینی منبع قاعده لاضرر را صحیح، و از معصوم می‌داند. همچنین می‌گوید در میان شیعه و اهل سنت این روایت از مشهورات است (موسوی خمینی، ۱۴۱۵: ۴۱). بجنوردی (بجنوردی، ۱۳۷۷: ۲۱۱/۷)، محمدتقی حکیم (حکیم، ۱۴۲۹: ۹۵) و سید میرزا عبدالفتاح مراغی (حسینی مراغی، ۱۴۱۷: ۳۰۶/۱) «ضرر» را «ضد نفع» معنا کرده‌اند (طریحی، ۱۳۷۵: ۱۵/۳). برخی نیز «ضرر» را اسم مصدر گرفته‌اند که معنایش نقص و خسران است، که آن هم ضد منفعت و زیادت است (مصطفوی، ۱۴۱۷: ۲۴۴). «ضرار» مصدر باب مفاعله است که در این صورت مفاعله از دو طرف است؛ بنابراین، معنایش ضرر رساندن به غیر است، برخلاف «ضرر» که به معنای ضرر رساندن به خود است (بجنوردی، ۱۴۱۹: ۲۱۴/۱).

از مفاد قاعده لاضرر این است که ضرر و ضرار در اسلام نهی شده و مذموم است. موسوی خمینی نهی در این روایت را نهی حکومتی می‌داند. بنا بر نظر او، از مفاد قاعده لاضرر فهمیده می‌شود در هر جایی ضرر برای جامعه اسلامی وجود داشته باشد حکومت باید با آن مقابله کند. عده‌ای از فقهای معاصر از باب ضرر قائل به حرمت تکسب، معاملات، حمل، نقل، حفظ و ... مواد مخدر شده‌اند (خامنه‌ای، ۱۳۹۳: ۱۱۰/۲؛ شلتوت، ۱۴۲۱: ۵۸؛ طباطبایی، ۱۴۰۴: ۴۹۸). موسوی خمینی نیز در این باره می‌گوید:

استعمال مواد مخدر و استفاده از آنها با توجه به آثار سوءشان از قبیل ضررهای شخصی و اجتماعی قابل ملاحظه‌ای که بر استعمال آنها مترتب می‌شود، حرام است و به همین دلیل

کسب درآمد با آنها از طریق حمل و نقل و نگه‌داری و خرید و فروش و غیر آن هم حرام

است (موسوی خمینی، ۱۴۲۴: ۱۰۱۷/۲).

همچنین، مکارم شیرازی می‌گوید: «توزیع، خرید، فروش، نگه‌داری و مصرف آن نیز حرام

است» (مکارم شیرازی، ۱۴۲۷: ۱۷۱/۳).

ضرر موجود در پولشویی نیز از نوع ضرررساندن به اجتماع و مردم است. پولشویی ضررهای فراوانی برای جامعه و نظام اسلامی دارد، لذا مشمول این قاعده می‌شود. پس برای جلوگیری از دفع فساد، دفع اضرار به جامعه اسلامی و دفع تضییع حقوق مردم، وظیفه حاکم اسلامی است که با جرم پولشویی مقابله کند. بر اساس دیدگاه موسوی خمینی درباره مفاد قاعده لاضرر دانسته می‌شود که در حکومت اسلامی هیچ شخصی نباید به دیگری ضرر بزند. در واقع، هر جا ضرری برای نظام و جامعه اسلامی باشد، حکومت اسلامی باید با آن مقابله، و ضرر را دفع کند. پس با توجه به ضررهای ویرانگری که پولشویی برای نظام و جامعه اسلامی دارد، وظیفه دولت است که با آن مقابله کند و آن را جرم بداند (نک: موسوی خمینی، ۱۴۱۰: ۵۱۱/۳-۲۱۱).

۴. بررسی مبانی و ادله فقهای اهل سنت درباره قاچاق مواد مخدر

۴.۱. تمسک به آیات و روایات

الف. «وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ» (مائده: ۲)؛ یکی از فقهای اهل سنت برای تحریم خرید و فروش مواد مخدر استدلال کرده است که پیامبر ﷺ فرمود: «إِنَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ حَرَمَ بَيْعَ الْخَمْرِ، وَالْمَيْتَةِ، وَالْخِنْزِيرِ، وَالْأَصْنَامِ»؛ چون خمر، مواد مخدر را هم شامل می‌شود، بنابراین خرید و فروشش جایز نیست. خرید و فروش مواد مخدر کمک کردن به دیگران در معصیت هم به شمار می‌آید، که بی‌شک حرام است، همان‌طور که قرآن می‌فرماید: «وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ»؛ همدیگر را در گناه و دشمنی با خدا یاری نکنید». سپس وی، زراعت حشیش و خشخاش را به قصد استخراج مواد مخدر برای مصرف و تجارت به چند دلیل حرام می‌داند: اول اینکه، پیامبر ﷺ فروش انگور را به کسی که قصد ساختن شراب دارد، حرام می‌داند. بنابراین، کشت خشخاش نیز به قصد فروش مواد مخدر حرام است. دوم آنکه، این عمل از موجبات نهی از منکر است که بر هر مسلمانی واجب است (سلیم، بی‌تا: ۳۸۳/۲).

قاجاق مواد مخدر به عنوان یکی از مصادیق پولشویی: ... / ۳۳۳

ب. روایات؛ ام‌سلمه از پیامبر نقل کرده است که: «آن حضرت از هر مسکر و مفتری نهی می‌کرد» (الشربینی، بی‌تا: ۳۰۶/۴؛ البکری الدمیاطی، بی‌تا: ۱۷۷/۴؛ الملياری، ۱۴۱۸: ۱۷۶/۴). یوسف قرضاوی می‌گوید: «خوردن و توزیع مخدرات، مثل حشیش و افیون، همچون مسکرات دیگر حرام است» (قرضاوی، بی‌تا: ۱۳۱). همچنین می‌گوید: «هر چیزی که عقل را بپوشاند و آن را از طبیعت و قوه درکش خارج کند، خمر و حرام است؛ زیرا خدا و رسولش تا قیامت آن را حرام کرده‌اند» (همان: ۷۶).

۲. ۴. توجه به اضرار مواد مخدر

الف. برخی از علمای اهل سنت، بیش از ۱۲۰ ضرر برای مواد مخدری مثل حشیش ذکر کرده‌اند، ضررهایی مانند نسیان، سردرد، فساد عقل، سل، جذام، پیسی، بی‌حیایی، ناجوان‌مردی و ... از زشتی‌های بزرگ حشیش این است که موجب فراموش کردن شهادتین هنگام مرگ می‌شود (البکری الدمیاطی، بی‌تا: ۱۷۷/۴).

ب. غذا و خوراکی‌هایی که عقل را فاسد کنند حرام است، هرچند از مایعاتی مانند شراب، یا جامداتی مانند حشیش و مواد افیونی باشند (الدردیر، بی‌تا: ۱۸۷/۲). مواد مخدر، مانند خمر، در عقل آثار منفی‌ای باقی می‌گذارد، به گونه‌ای که استعمالشان موجب می‌شود انسان دور را نزدیک، و نزدیک را دور ببیند. بیشتر فقهای اهل سنت مانند صاحب‌المجموع نیز به نقل از نووی (النووی، بی‌تا: ۸/۳) حکم آنچه از نوشیدنی‌ها و ادویه که عقل را زایل کند (مثل بنگ و حشیش و ...) مانند خمر حرام می‌دانند (المُظْهَری، ۱۴۳۳: ۵۳۹/۴). برخی معتقد بودند این مواد را لحاظ کرده‌اند؛ یعنی چون استعمالشان موجب سستی و ضعف و ضرر می‌شود آن را حرام می‌دانند (ابن‌عابدین، ۱۴۱۲: ۲۴۰/۳ و ۲۶۴/۳؛ الدسوقی، بی‌تا: ۱۰۹/۳؛ شلتوت، بی‌تا: ۲۲۵). یکی دیگر از فقهای اهل تسنن ضرر مواد مخدر را بی‌غیرتی و بی‌مروتی شخص می‌داند (الشربینی، بی‌تا: ۳۰۶/۴؛ ماوردی، بی‌تا: ۲۳۹/۲). قرضاوی، از فقهای معاصر اهل تسنن، نیز علاوه بر مسکربودن، برخی از این مواد را موجب ضعف و سستی در بدن و اعصاب می‌داند (قرضاوی، بی‌تا: ۷۶).

۵. آرای حقوق‌دانان درباره قاجاق مواد مخدر

جرایم مواد مخدر و قوانین مربوط به آن پس از پیروزی انقلاب اسلامی متأثر از قواعد جزایی و اصول منبعت از فقه و حقوق اسلامی است. قانون مبارزه با مواد مخدر مشتمل بر ۴۲ ماده و ۲۵ تبصره در اجرای بند هشتم اصل یکصد و دهم قانون اساسی در جلسات متعدد مجمع مطرح شد و

در تاریخ ۱۳۷۶/۸/۱۷ به تصویب نهایی مجمع تشخیص مصلحت نظام رسید. ماده یک و تبصره‌اش چنین است:

ماده ۱: اعمال زیر جرم است و مرتکب به مجازات‌های مقرر در این قانون محکوم می‌شود:

۱. کشت خشخاش و کوکا مطلقاً، و کشت شاهدانه به منظور تولید مواد مخدر.
۲. واردکردن، ارسال، صادرکردن، تولید و ساخت انواع مواد مخدر.
۳. نگه‌داری، حمل، خرید، توزیع، اخفا، ترانزیت، عرضه و فروش مواد مخدر.
۴. دایرکردن یا اداره‌کردن مکان برای استعمال مواد مخدر.
۵. استعمال مواد مخدر به هر شکل و طریق، مگر در مواردی که قانون مستثنا کرده باشد.
۶. تولید، ساخت، خرید، فروش، نگه‌داری آلات و ادوات و ابزار مربوط به ساخت و استعمال مواد مخدر.
۷. فرار دادن یا پناه‌دادن متهمین، محکومین مواد مخدر که تحت تعقیب‌اند یا دستگیر شده‌اند.

۸. امحا یا اخفای ادله جرم مجرمان.

۹. فرار دادن مواد مخدر یا آلات و ادوات استعمال در محلی به قصد متهم کردن دیگری.
تبصره: منظور از مواد مخدر در این قانون، کلیه موادی است که در تصویب‌نامه راجع به فهرست مواد مخدر مصوب ۱۳۳۸ و اصلاحات بعدی آن احصاء، یا توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به عنوان مخدر شناخته و اعلام می‌گردد.

پولشویی به طور اعم در افزایش جرم سازمان‌یافته، و مشخصاً در قاچاق مواد مخدر اثر آشکاری دارد. به نظر می‌رسد در باره مبارزه با پولشویی، که مؤثرترین راه علیه این نوع جرمی است که جوامع کشورهای عضو را تهدید می‌کند، هشیاری روزافزونی داشت (فیض‌بخش، ۱۳۹۵: ۸۴).

پولشویی یکی از مسائل مستحدثه است. دو آیه قرآن (نساء: ۱۸۸؛ بقره: ۲۹) که در باب مال حرام و حرام‌خوری است، عمومیت تصرفات باطل و ناروا را در بر دارد. این آیات مبین آن است که هر تصرف یادشده که مطابق شرع نیست و غیرقانونی حاصل شود، باطل و ناحق است. این دو آیه انواع اکل مال بالباطل و آنچه را تملکش جایز نیست شامل می‌شود. با توجه به این دو آیه فهمیده می‌شود پولشویی نوعی حرام‌خوری است.

طبق ماده ۹ قانون پولشویی، مرتکبان جرم پولشویی علاوه بر استرداد درآمد و عواید حاصل از ارتکاب جرم مشتمل بر اصل و منافع حاصل (اگر موجود نباشد، مثل یا قیمت آن) به جزای نقدی به میزان یک چهارم عواید حاصل از جرم محکوم می‌شوند که باید به حساب درآمد عمومی نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران واریز گردد (مهران‌نیا و حکمت‌نژاد، ۱۳۹۵).

بر اساس تبصره ۳ ماده ۹ قانون مبارزه با پولشویی، «مرتکبین جرم منشأ، در صورت ارتکاب جرم پولشویی، علاوه بر مجازات‌های مقرر مربوط به جرم ارتكابی، به مجازات‌های پیش‌بینی‌شده در این قانون نیز محکوم خواهند شد».

اما توجه به این موضوع ضروری است که مجازات پولشویی به عنوان جرم ثانویه جدا از مجازات جرم مقدم است. مثلاً قاچاق انسان، قاچاق مواد مخدر، ربا، قمار کلاه‌برداری و ... بدون احتساب آن مجازات‌ها است. با توجه به اینکه برای وقوع جرم پولشویی ابتدا باید جرم دیگری رخ دهد که این جرم، جرم منشأ نام دارد، تا زمانی که جرم منشأ نباشد، تا مال نامشروع کسب نشود، جرم پولشویی به وقوع نمی‌پیوندد (همان).

یکی از جرایم مهم منشأ پولشویی قاچاق مواد مخدر است که با توجه به هم‌مرزی ایران با بزرگ‌ترین تولیدکننده مواد مخدر و گسترش مناطق آزاد تجاری، مبارزه با قاچاق مواد مخدر در ایران ضروری است. با توجه به اینکه در صدر اسلام مواد مخدر با این لفظ وجود نداشته است، از این رو در قرآن کریم آیه مشخصی دال بر حرام بودن مواد مخدر وجود ندارد. اما با توجه به آیات روشنی مثل «و لا تَلْقُوا بِأیدیْکُمْ الی التَّهْلُکَهِ» (بقره: ۱۹۵) و اینکه اعتیاد به مواد مخدر از مصادیق مهم هلاکت و نابودی است، در این آیه از آن نهی شده است. در سوره اعراف نیز آمده است: «یُحِلُّ لَهُ الطَّیِّبَاتِ وَ یُحَرِّمُ عَلَیْهِمُ الخَبَائِثَ» (اعراف: ۱۵۷)؛ خداوند در این آیه هر چیزی را که خبیث است و ضرر فاحش دارد حرام کرده است. پس مواد مخدر با توجه به ضررها و آثار سوء فراوانی که برای جامعه و همه افراد از نظر روحی و جسمی دارد جزء چیزهای بسیار خبیث است. همچنین، روایات فراوانی دال بر حرام بودن مواد مخدر وجود دارد. با توجه به اینکه مواد مخدر در زمان ائمه علیهم‌السلام وجود نداشت تا مستقیماً در کلامشان از آن نهی شود، فقها برای اثبات حرمت مواد مخدر به روایات مسکرات و آثار سوء و زیانبارشان اشاره می‌کنند، مثل سخن پیامبر که فرموده است: «هر مسکری حرام است» (صدوق، ۱۴۰۹: ۲۷۶/۶). موسوی خمینی مواد مخدر را حرام اعلام کرد و خرید و فروشش را در دولت اسلامی تخلف دانست و معتقد بود مواد مخدر توطئه‌ای است که قدرت‌های بزرگ می‌خواهند به ما لطمه بزنند (نک: موسوی خمینی، ۱۴۱۰: ۲۱۱/۳-۵۱۱). خامنه‌ای نیز

استعمال مواد مخدر را به دلیل ضررهای فردی و اجتماعی بسیاری که بر آن مترتب است مطلقاً حرام می‌داند. همچنین، خرید و فروش مواد مخدر را نیز حرام دانست، مگر در صورت معالجه مرض، آن هم به تشخیص پزشک حاذق و موثق، که در این صورت اشکال ندارد (خامنه‌ای، ۱۴۱۵: ۱۱۰/۲).

حقوق جمهوری اسلامی ایران همواره برای حفظ نظام اسلامی و جلوگیری از ضرر فاحش استعمال و خرید و فروش مواد مخدر که موجب از بین رفتن فرد، بلکه از بین رفتن خانواده و جامعه است، مبارزه می‌کند. استعمال و خرید و فروش مواد مخدر سبب از بین رفتن دین و ایمان، بی‌اعتنایی فرد به سرنوشت خود و دیگران، بیکاری، شیوع بیماری برای فرد و جامعه، از کار افتادن چرخ تولید کشور، فحشا و خودفروشی در جامعه اسلامی می‌شود. پس با توجه به فتوای فقها و قواعدی همچون قاعده لاضرر، قانون جمهوری اسلامی ایران مبارزه با مواد مخدر را از سال ۱۳۷۶ از اهداف اصلی‌اش قرار داده است. در سال ۱۳۷۶ قانون مبارزه با مواد مخدر مشتمل بر ۴۲ ماده و ۲۵ تبصره در اجرای بند هشتم اصل ۱۱۰ قانون اساسی در جلسات متعدد مجمع در تاریخ ۱۳۷۶/۸/۱۷ به تصویب نهایی مجمع تشخیص مصلحت نظام رسید.

نتیجه

۱. مواد مخدر ساختارهای خانوادگی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی جوامع را تحت تأثیر مخرب خود قرار می‌دهد و نهاد خانواده و بنیان اجتماع را به کام خود برده است.
۲. مطابق دیدگاه فقها، استعمال مواد مخدر حرام است، قطعاً خرید و فروش آن نیز حرام است، زیرا فروشش به مسلمانان باعث رواج گناه استعمال مخدرات و موجب فساد اخلاقی و ضرررساندن به سلامت جامعه مسلمان می‌شود.
۳. مواد مخدر از مصادیق «خبائث» است. خرید و فروشش علاوه بر اینکه نتیجه معقول و مشروعی برای فرد و جامعه ندارد، مفسد و زیان‌های فراوان در پی دارد.
۴. نبود قوانین مؤثر در جوامع برای مبارزه با جرایم سازمان‌یافته و شست‌وشوی عوایدی که منشأ آن جرم به‌خصوص و عایدات حاصل از قاچاق مواد مخدر و داروهای روان‌گردان است باعث شده است مبارزه با جرم پولشویی به عنوان جرمی مستقل، علاوه بر جرایم دیگر، اهمیت داشته باشد و یکی از دلایل مهمش، نگرانی از گسترش مواد مخدر در جوامع اسلامی و دیگری آگاهی از سود حاصل شده از معاملات سودآور مواد مخدر است.

منابع

قرآن کریم.

- ابن بابویه قمی (صدوق)، محمد بن علی (۱۴۰۹). من لا یحضره الفقیه، ترجمه: علی اکبر غفاری، تهران: صدوق.
- ابن بابویه قمی (صدوق)، محمد بن علی (۱۴۱۳). من لا یحضره الفقیه، قم: دفتر انتشارات اسلامی، چاپ دوم.
- ابن براج، عبد العزیز (۱۴۰۶). المهذب، قم: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.
- ابن جریر، عبدالله بن عبد الرحمن (بی تا). فتاوی الشیخ ابن جریر بن عبد الله، نرم افزار مکتبه الشاملة.
- ابن حجر الهیتمی، احمد بن محمد (۱۳۱۷). الفتاوی الكبرى الفقهية، بیروت: دار الفکر، نرم افزار مکتبه الشاملة.
- ابن حزم، أبو محمد علی (بی تا). المحلی، نرم افزار مکتبه الشاملة.
- ابن عابدین، محمد امین بن عمر (۱۴۱۲). رد المحتار علی الدر المختار، بیروت: دار الفکر.
- ابن قدامة، عبد الرحمن بن محمد (بی تا). الشرح الكبير علی متن المقنع، بیروت: دار الكتاب العربی للنشر والتوزيع.
- ابن قدامة، عبدالله بن أحمد (۱۴۰۵). المغنی فی فقه الامام أحمد بن حنبل الشیبانی، بیروت: دار الفکر.
- ابو الصلاح حلبی، تقی الدین بن نجم الدین (۱۴۰۳). الکافی فی الفقه، اصفهان: کتابخانه عمومی امام امیرالمؤمنین (علیه السلام).
- أبو داود الأزدي السجستاني، سليمان بن الأشعث (۱۴۳۰). سنن أبي داود، علّق عليه: شعيب الأرنؤوط، محمّد كامل قره بللی، بی جا: دار الرسالة العالمية.
- اشمی، سید محمد (۱۳۷۸). حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران، تهران: دادگستر، ج ۱-۲.
- الألبانی، محمد ناصر الدین (بی تا). فوائد فی المعانی من كتب الألبانی، نرم افزار مکتبه الشاملة.
- باعلوی، عبد الرحمن بن محمد (بی تا). بغية المسترشدين، بیروت: دار الفکر.
- بجنوردی، محمد حسن (۱۴۱۹). القواعد الفقهية، قم: الهادی، الطبعة الاولى.
- البکری الدمیاطی، عثمان بن محمد (بی تا). اعانة الطالبین، بیروت: دار الفکر.
- بهجت، محمد تقی (۱۴۲۸). استفتانات، قم: دفتر حضرت آیت الله بهجت.
- حرّ عاملی، محمد بن حسن (۱۴۰۹). وسائل الشیعة، قم: مؤسسة آل البيت (علیهم السلام).
- حسینی مراغی، میر عبدالفتاح (۱۴۱۷). العناوين الفقهية، قم: مؤسسة النشر الاسلامی التابعة لجماعة المدرسين.
- الحکیم، سید محمد تقی (۱۴۲۹). القواعد العامة فی الفقه المقارن، تهران: المجمع العامی للتقريب بين المذاهب الاسلامیة.
- حلّی سیوری، مقداد بن عبد الله (۱۴۰۴). التنقيح الرائع لمختصر الشرائع، قم: کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی.
- حلّی، سید ابن طاووس (۱۴۰۹). الأمان من أخطار الأسفار والأزمان، قم: مؤسسة آل البيت (علیهم السلام).
- خامنه ای، سید علی (۱۳۹۳). رساله آموزشی، تهران: انقلاب اسلامی.
- الخرشی، محمد بن عبد الله (بی تا). شرح مختصر خليل، نرم افزار مکتبه الشاملة.

الخِنْ، مصطفى (١٤١٣). الفقه المنهجي على مذهب الامام الشافعي رحمه الله تعالى، دمشق: دار القلم للطباعة والنشر والتوزيع، الطبعة الرابعة.

خويى، سيد ابو القاسم (١٤٢٧). فقه الأعدار الشرعية والمسائل الطبية، قم: دار الصديقة الشهيدة سلام الله عليها.

الدردير، احمد بن محمد (١٢٠١). الشرح الكبير، بی جا: احیاء الكتب العربية.

الدسوقي، محمد بن أحمد (بی تا). حاشية الدسوقي على الشرح الكبير، بی جا: دار الفكر.

رضوى كشميرى، سيد محمد باقر (١٤١٨). الروضة الغناء فى عدم جواز استماع الغناء، قم: مرصاد.

الزجاج، أبو إسحاق (١٤٠٨). معانى القرآن و إعرابه، المحقق: عبد الجليل عبده شلبى، بيروت: عالم الكتب.

الزهدي الحلبي، نجم الدين جعفر (١٤٠٨). ايضاح ترددات الشرائع، تعليق: سيد مهدي رجايى، قم: مكتبة آية الله مرعشى.

السحيم، عبد الرحمن (بی تا). الفتاوى العامة، نرم افزار مكتبة الشاملة.

سلمان پور، محمد جواد (١٣٨٢). «مباني فقهی حرمت استعمال و قاچاق مواد مخدر و جرایم مربوط به آن»، در: فقه

اهل بيت عليهم السلام، س ٩، ٣٥: ١٢٠-١٥٢.

سليم، عبد المجيد (بی تا). فقه السنة، نرم افزار مكتبة الشاملة.

الشحود، على بن نايف (بی تا). المفصل فى شرح حديث من بدل دينه فاقتلوه، نرم افزار مكتبة الشاملة.

الشريبنى، محمد الخطيب (بی تا). مغنى المحتاج إلى معرفة معانى ألفاظ المنهاج، بيروت: دار الفكر.

شلتوت، محمد (١٤٢١). اسلام: عقيدة و شريعة، قاهره: دار الشروق.

شلتوت، محمد (بی تا). الفتاوى، زاهدان: دار العلوم.

السنقيطى، محمد بن محمد المختار (بی تا). شرح زاد المستقنع، نرم افزار مكتبة الشاملة.

شهيد ثانى، زين الدين بن على (١٤١٣). مسالك الافهام فى شرح شرائع الاسلام، قم: مؤسسة المعارف الاسلامية.

صافى گلپايگانى، لطف الله (١٤١٧). جامع الأحكام، قم: حضرت معصومه (س)، چاپ چهارم.

صالح آل الشيخ (بی تا). بلوغ المرام، نرم افزار مكتبة الشاملة.

الصنعانى، محمد بن إسماعيل الأمير (١٣٧٩). سبل السلام، بی جا: مكتبة مصطفى البابى الحلبي.

طباطبايى، سيد على (١٤٠٤). رياض المسائل فى بيان احكام بالدلائل، قم: مؤسسة آل البيت عليهم السلام.

طريحي، فخر الدين بن محمد على (١٣٧٥). مجمع البحرين، تهران: مكتبة المرتضوية.

طوسى، محمد بن حسن (١٤٠٧). تهذيب الاحكام، تهران: دار الكتب الاسلامية، چاپ چهارم.

عاملى نبطى (شهيد اول)، محمد بن مكى (١٤١٠). اللمعة الدمشقية فى فقه الامامية، بيروت: دار التراث الدار

الاسلامية.

عاملى نبطى (شهيد اول)، محمد بن مكى (بی تا). ذكرى الشيعة فى احكام الشريعة، قم: مكتبة بصيرتى.

العثيمين، محمد بن صالح بن محمد (بی تا). شرح رياض الصالحين، نرم افزار مكتبة الشاملة.

العظيم آبادى، محمد شمس الحق (بی تا). عون المعبود شرح سنن أبى داود، نرم افزار مكتبة الشاملة.

- علماء نجد الأعلام (۱۴۱۷). الدرر السنیه فی الأجوبة النجدیة، المحقق: عبد الرحمن بن محمد بن قاسم، بی جا: بی نا.
- فاضل لنکرانی، محمد (۱۴۲۵). جامع المسائل، قم: امیر قلم.
- الفوزان، صالح بن عبد الله (۱۴۲۳). الملخص الفقہی، الرياض: دار العاصمة.
- فیض بخش، روح الله؛ و دیگران (۱۳۹۵). «پولشویی و ارتباط آن با جرایم سازمان یافته (قاچاق مواد مخدر)، مطالعات مبارزه با مواد مخدر، دوره ۸، ۲۸-۲۹: ۶۵-۸۴.
- فیض کاشانی، محمد محسن (۱۴۲۹). رسائل فیض کاشانی، تهران: مدرسه عالی شهید مطهری.
- قرضاوی، یوسف (بی تا). الحلال والحرام فی الاسلام، نرم افزار مکتبه الشاملة.
- کلینی، ابو جعفر محمد بن یعقوب (۱۴۰۷). الکافی، تهران: دار الکتب الاسلامیة، الطبعة الرابعة.
- گرایلی، محمدباقر (۱۳۸۹). پولشویی از منظر فقه و حقوق موضوعه، مشهد: بنیاد پژوهش های اسلامی.
- مآوردی، ابو الحسن علی (بی تا). الاقتاع، نرم افزار مکتبه الشاملة.
- مصطفوی، محمد کاظم (۱۴۱۷). القواعد مائة قاعدة فقهیة معنی و مدرک و موردا، قم: مؤسسه نشر الاسلامی التابعة لجماعة المدرسين.
- المُطهری، مظهر الدین (۱۴۳۳). المفاتيح فی شرح المصابیح، بی جا: دار النوادر؛ إدارة الثقافة الاسلامیة، وزارة الأوقاف الكويتیة.
- مفید، محمد بن محمد (۱۴۱۳). المقنعة، قم: کنگره جهانی هزارة شیخ مفید.
- مکارم شیرازی، ناصر (۱۴۲۷). استفتانات جدید، قم: مدرسه امام علی بن ابی طالب (ع)، چاپ دوم.
- مکارم شیرازی، ناصر؛ و دیگران (۱۳۷۱). تفسیر نمونه، تهران: دار الکتب الاسلامیة.
- الملیباری، عبد العزیز (۱۴۱۸). فتح المعین، بیروت: دار الفکر.
- منسوب به امام رضا (علیه السلام) (۱۴۰۶). فقه الرضا، مشهد: مؤسسه آل البيت (علیهم السلام).
- موسوی خمینی، روح الله (۱۴۱۵). تهذیب الاصول، قم: دار الفکر.
- موسوی خمینی، روح الله (۱۴۲۲). استفتانات، قم: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه، چاپ پنجم.
- موسوی خمینی، روح الله (۱۴۲۴). توضیح المسائل، قم: دفتر انتشارات اسلامی.
- مهران نیا، زهرا؛ حکمت نژاد، فرزانه (۱۳۹۵). «بررسی فقهی قاچاق مواد مخدر در جرم پولشویی و تطبیق آن با سیاست جنایی ایران»، در: کنگره بین المللی جامع حقوق ایران.
- النجمی، أحمد بن یحیی (بی تا). تأسیس الاحکام، نرم افزار مکتبه الشاملة.
- نمازی اصفهانی، فتح الله بن محمد جواد (۱۴۱۰). إفاضة القدير فی أحكام العصیر، قم: دفتر انتشارات اسلامی.
- نوری، میرزا حسین (۱۴۰۸). مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، بیروت: مؤسسه آل البيت (علیهم السلام).
- النووی، أبو زکریا محیی الدین (بی تا). المجموع شرح المهذب، بیروت: دار الفکر.

References

The Holy Quran.

Aameli Nabti (Shahid Awwal), Mohammad ibn Makki. 1990. *Al-Lomah al-Demashghiyyah fi Feghh al-Imamiyyah*, Beirut: Heritage House, Islamic House, First Edition. [in Arabic]

Aameli Nabti (Shahid Awwal), Mohammad ibn Makki. n.d. *Zekra al-Shiah fi Ahkam al-Shariah (Reminder of the Shiites on the Rulings of Sharia)*, Qom: Basirati Press. [in Arabic]

Abu al-Salah Halabi, Taghi al-Din ibn Najm al-Din. 1983. *Al-Kafi fi al-Feghh (Self-sufficiency of the Jurisprudence)*, Isfahan: Imam Amir al-Momenin (AS) Public Library. [in Arabic]

Abu Dawud al-Azodi al-Sajestani, Solayman ibn al-Ashath. 2009. *Sonan Abi Dawud*, Annotated by Shoayb al-Arnaut, Mohammad Kamel Gharah Balali, n.p: International Treatise House. [in Arabic]

Al-Albani, Mohammad Naser al-Din. n.d. *Fawaed fi al-Maani men Kotob al-Albani (Benefits in the Meanings of the Books of Al-Albani)*, Software of Comprehensive Library. [in Arabic]

Al-Azim Abadi, Mohammad Shams al-Hagh. n.d. *Awn al-Mabud Sharh Sonan Abi Dawud*, Software of Comprehensive Library. [in Arabic]

Al-Bekr al-Damyati, Othman ibn Mohammad. n.d. *Eanah al-Talebin (Student Aid)*, Beirut: Thought House. [in Arabic]

Al-Dardir, Ahmad ibn Mohammad. 1787. *Al-Sharh al-Kabir (Great Commentary)*, n.p: Revival of Arabic Books. [in Arabic]

Al-Dasughi, Mohammad ibn Ahmad. n.d. *Hashiyah al-Dasughi ala al-Sharh al-Kabir*, n.p: Thought House. [in Arabic]

Al-Fawzan, Saleh ibn Abdollah. 2002. *Al-Molakhkhas al-Fegghi (Jurisprudential Summation)*, Riyadh: Al-Asemah House. [in Arabic]

Al-Hakim, Sayyed Mohammad Taghi. 2008. *Al-Ghawaed al-Ammah fi al-Feghh al-Mogharen (General Rules in Comparative Jurisprudence)*, Tehran: The General Assembly for the Convergence of Islamic Denominations. [in Arabic]

Al-Kharshi, Mohammd ibn Abdollah. n.d. *Sharh Mokhtasar Khalil*, Software of Comprehensive Library. [in Arabic]

- Al-Khen, Mostafa. 1992. *Al-Feghh al-Manhaji ala Mazhab al-Imam al-Shafei (Methodological Jurisprudence according to the Doctrine of Imam Shafei)*, Damascus: Pen House for Printing, Publishing and Distribution, Fourth Edition. [in Arabic]
- Al-Malibari, Abd al-Aziz. 1997. *Fath al-Moin*, Beirut: Thought House. [in Arabic]
- Al-Mozheri, Mozher al-Din. 2012. *Al-Mafatih fi Sharh al-Masabih (Keys in the Explanation of Lambs)*, n.p: House of the Rare; Department of Islamic Culture, Kuwaiti Ministry of Endowment. [in Arabic]
- Al-Najmi, Ahmad ibn Yahya. n.d. *Tasis al-Ahkam (Establishment of Rulings)*, Software of Comprehensive Library. [in Arabic]
- Al-Nawawi, Abu Zakariya Mohyi al-Din. n.d. *Al-Majmu Sharh al-Mohazzab*, Beirut: Thought House. [in Arabic]
- Al-Othaymin, Mohammad ibn Saleh ibn Mohammad. n.d. *Sharh Riyaz al-Salehin*, Software of Comprehensive Library. [in Arabic]
- Al-Sahim, Abd al-Rahman. n.d. *Al-Fatawi al-Aammah (General Fatwas)*, Software of Comprehensive Library. [in Arabic]
- Al-Sanani, Mohammad ibn Ismail al-Amir. 1959. *Sobal al-Islam (Ways of Peace)*, n.p: Mostafa al-Babi al-Halabi Library. [in Arabic]
- Al-Shahwad, Ali ibn Nayef. n.d. *Al-Mofassal fi Sharh Hadith Man Baddala Dinah Faghtoluh (The Details in the Explanation of the Hadith If Someone Changes His Religion, Then Kill Him)*, Software of Comprehensive Library. [in Arabic]
- Al-Shenghiti, Mohammad ibn Mohammad al-Mokhtar. n.d. *Sharh Zad al-Mostaghna*, Software of Comprehensive Library. [in Arabic]
- Al-Sherbini, Mohammad al-Khatib. n.d. *Moghni al-Mohtaj ela Marefah Maani Alfaz al-Menhaj (The Enricher of Those Who Need to Know the Meanings of the Words of al-Menhaj)*, Beirut: Thought House. [in Arabic]
- Al-Zahdari al-Helli, Najm al-Din Jafar. 1988. *Izah Taraddodat al-Sharae*, Annotated by Seyyed Mahdi Rajayi, Qom: Ayatollah Marashi Najafi Library. [in Arabic]
- Al-Zajjaj, Abu Eshagh. 1988. *Maani al-Quran wa Erabeh (Meanings of the Quran and Its Syntax)*, Researched by Abd al-Jalil Aboh Shelbi, Beirut: Book World. [in Arabic]
- Ashami, Seyyed Mohammad. 2000. *Hoghugh Asasi Jomhuri Islami Iran*

- (*Constitutional Rights of the Islamic Republic of Iran*), Tehran: Justice Executor, vol. 1-2. [in Farsi]
- Attributed to Imam Reza (AS). 1986. *Feghh al-Reza (Jurisprudence of Imam Reza (AS))*, Mashhad: Al al-Bayt (AS) Institute. [in Arabic]
- Baalawi, Abd al-Rahman ibn Mohammad. n.d. *Boghyah al-Mostarshedin (For the Sake of the Guides)*, Beirut: Thought House. [in Arabic]
- Bahjat, Mohammad Taghi. 2007. *Estestaat (Replies to Inquiries)*, Qom: Ayatollah Behjat Office. [in Farsi]
- Bojnurdi, Mohammad Hasan. 1998. *Al-Ghawaed al-Feghhiyyah (Jurisprudence Rules)*, Qom: Guidance, First Edition. [in Arabic]
- Fazel Lankarani, Mohammad. 2004. *Jame al-Masael (Collection of Replies)*, Qom: Master of Pen. [in Arabic]
- Feyz Kashani, Mohammad Mohsen. 2008. *Rasael Feyz Kashani (Feyz Kashani's Treatises)*, Tehran: Shahid Motahhari High School. [in Arabic]
- Feyzbakhsh, Ruhollah; et al. 2017. "Pulshuyi wa Ertebat an ba Jarayem Sazman Yafteh (Ghachagh Mawad Mokhadder) (Money Laundering and Its Connection with Organized Crime (Drug Trafficking)), *Anti-drug Studies*, yr. 8, vol. 28-29, pp. 65-84. [in Farsi]
- Gerayli, Mohammd Bagher. 2011. *Pulshuyi az Manzar Feghh wa Hoghugh Mozuah (Money Laundering from the Perspective of Jurisprudence and Enacted Law)*, Mashhad: Islamic Research Foundation. [in Farsi]
- Gharzawi, Yusof. n.d. *Al-Halal wa al-Haram fi al-Islam (Halal and Haram in Islam)*, Software of Comprehensive Library. [in Arabic]
- Helli Soywori, Meghdad ibn Abdollah. 1984. *Al-Tanghih al-Rae' le Mokhtasar al-Sharae*, Qom: Ayatollah Marashi Najafi Library. [in Arabic]
- Helli, Sayyed ibn Tawus. 1989. *Al-Aman men Akhtar al-Asfar wa al-Azman (Safety from the Dangers of Travels and Times)*, Qom: Al al-Bayt (AS) Institute. [in Arabic]
- Horr Aameli, Mohammad ibn Hasan. 1989. *Wasael al-Shiah (The Means of the Shiites)*, Qom: Al al-Bayt (AS) Institute. [in Arabic]
- Hosayni Maraghi, Mir Abd al-Fattah. 1996. *Al-Anawin al-Feghhiyyah (Jurisprudential Subjects)*, Qom: Islamic Publication Office affiliated with Qom

قاجاق مواد مخدر به عنوان یکی از مصادیق پولشویی: ... / ۳۴۳

- Seminary Teachers Association. [in Arabic]
- Ibn Abedin, Mohammad Amin ibn Omar. 1991. *Radd al-Mohtar ala al-Dorr al-Mokhtar*, Beirut: Thought House. [in Arabic]
- Ibn Babewayh Qomi (Sadugh), Mohammad ibn Ali. 1989. *Man la Yahzoroh al-Faghih (The One Who Doesn't Have Access to a Jurist)*, Translated by Ali Akbar Ghaffari, Tehran: Sadugh. [in Arabic]
- Ibn Babewayh Qomi (Sadugh), Mohammad ibn Ali. 1993. *Man la Yahzoroh al-Faghih (The One Who Doesn't Have Access to a Jurist)*, Qom: Islamic Publication Office, Second Edition. [in Arabic]
- Ibn Barraaj, Abd al-Aziz. 1986. *Al-Mohazzab (Refined)*, Qom: Islamic Publications Affiliated with Qom Seminary Teachers Association. [in Farsi]
- Ibn Ghodamah, Abd al-Rahman ibn Mohammad. n.d. *Al-Sharh al-Kabir ala Matn al-Moghne*, Beirut: Arab Book House for Publishing and Distribution. [in Arabic]
- Ibn Ghodamah, Abdollah ibn Ahmad. 1985. *Al-Moghni fi Feghh al-Imam Ahmad ibn Hanbal al-Sheybani*, Beirut: Thought House. [in Arabic]
- Ibn Hajar al-Heythami, Ahmad ibn Mohammad. 1899. *Al-Fatawa al-Kobra al-Feghhiyyah (Great Jurisprudential Fatwas)*, Beirut: Thought House, Software of Comprehensive Library. [in Arabic]
- Ibn Hazm, Abu Mohammad Ali. n.d. *Al-Mohalla*, Software of Comprehensive Library. [in Arabic]
- Ibn Jabrin, Abdollah ibn Abd al-Rahman. n.d. *Fatawi al-Sheikh Ibn Jabrin ibn Abdollah*, Software of Comprehensive Library. [in Arabic]
- Khamenei, Seyyed Ali. 2015. *Resaleh Amuzeshi (Training Book of Replies to Inquiries)*, Tehran: Islamic Revolution. [in Farsi]
- Khoyi, Sayyed Abu al-Ghasem. 2006. *Feghh al-Aazar al-Shariyyah wa al-Masael al-Tebbiyyah (Jurisprudence of Legitimate Excuses and Medical Issues)*, Qom: Al-Seddighah al-Shahidah (SA). [in Arabic]
- Koleyni, Abu Jafar Mohammad ibn Yaghub. 1987. *Al-Kafi*, Tehran: Islamic Books Institute, Fourth Edition. [in Arabic]
- Makarem Shirazi, Naser. 2006. *Esteftaat Jadid (Replies to New Inquiries)*, Qom: Imam Ali ibn Abi Talib (AS) School, Second Edition. [in Farsi]

- Makarem Shirazi, Naser; et al. 1993. *Tafsir Nemuneh (Ideal Commentary)*, Tehran: Islamic Books House. [in Farsi]
- Mawerdi, Abu al-Hasan Ali. n.d. *Al-Eghna*, Software of Comprehensive Library. [in Arabic]
- Mehrannia, Zahra; Hekmatnejad, Farzaneh. 2017. "Barresi Fegghi Ghachagh Mawad Mokhadder dar Jorm Pulshuyi wa Tatbigh An ba Siyasat Jenayi Iran (Jurisprudential Study of Drug Trafficking in the Crime of Money Laundering and Its Application to Iran's Criminal Policy)", in: Comprehensive International Congress of Iranian Law. [in Farsi]
- Mofid, Mohammad ibn Mohammad. 1992. *Al-Moghneah*, Qom: Sheikh Mofid Millennium World Congress. [in Arabic]
- Mostafawi, Mohammad Kazem. 1996. *Al-Ghawaed Meah Ghaedah Feghiyah Maanan wa Madrakan wa Mawredan (The Rules, A Hundred Rules of Jurisprudence in terms of Meaning, Reference and Example)*, Qom: Islamic Publication Foundation affiliated with the Teachers Association. [in Arabic]
- Musawi Khomeini, Ruhollah. 1994. *Tahzib al-Osul (Refinement of Principles)*, Thought House. [in Arabic]
- Musawi Khomeini, Ruhollah. 2001. *Esteftaat (Replies to Inquiries)*, Qom: Islamic Publication Office affiliated with Qom Seminary Teachers Association, Fifth Edition. [in Arabic]
- Musawi Khomeini, Ruhollah. 2003. *Tozih al-Masael (Clarification of Issues)*, Qom: Islamic Publication Office. [in Arabic]
- Namazi Isfahani, Fathollah ibn Mohammad Jawad. 1990. *Efazah al-Ghadir fi Ahkam al-Asir*, Qom: Islamic Publication Office. [in Arabic]
- Nuri, Mirza Hosayn. 1988. *Mostadrak al-Wasael wa Mostanbat al-Masael*, Beirut: Al al-Bayt Institute. [in Arabic]
- Razawi Keshmiri, Sayyed Mohammad Bagher. 1997. *Al-Rawzah al-Ghanna fi Adam Jawaz Estema al-Ghena (Lush Garden in the Impermissibility of Listening to Singing)*, Qom: Mersad. [in Arabic]
- Safi Golpaygani, Lotfollah. 1996. *Jame al-Ahkam (Collection of Rulings)*, Qom: Lady Masumah (S), Fourth Edition. [in Arabic]
- Saleh Al al-Sheikh. n.d. *Bolugh al-Maram*, Software of Comprehensive Library. [in Arabic]

- Salim, Abd al-Majid. n.d. *Feghh al-Sannah (Jurisprudence of Tradition)*, Software of Comprehensive Library. [in Arabic]
- Salmanpur, Mohammad Jawad. 2004. "Mabani Feghhi Hormat Estemal wa Ghachagh Mawad Mokhadder wa Jarayem Marbut be An (Jurisprudential Principles of the Prohibition of Drug Use and Trafficking and Its Related Crimes)", in: *Jurisprudence of Ahl Bayt (AS)*, yr. 9, 35, pp. 120-152. [in Farsi]
- Scholars of Najd Figures. 1996. *Al-Dorar al-Saniyyah fi al-Ajwabah al-Najdiyyah (Shining Pearls in Najd Answers)*, Researched by Abd al-Rahman ibn Mohammad ibn Ghasem, n.p: n.pub. [in Arabic]
- Shahid Thani, Zayn al-Din ibn Ali. 1992. *Masalek al-Afham fi Sharh Sharae al-Islam*, Qom: Islamic Teachings Institute. [in Arabic]
- Shaltut, Mohammad. 2000. *Islam: Aghidah wa Shariah (Islam: Doctrine and Sharia)*, Cairo: Al-Shorugh Institute. [in Arabic]
- Shaltut, Mohammad. n.d. *Al-Fatawa (Fatwas)*, Zahedan: Sciences House. [in Arabic]
- Tabatabayi, Sayyed Ali. 1984. *Riyaz al-Masael fi Bayan al-Ahkam be al-Dalael*, Qom: Al al-Bayt (AS) Institute. [in Arabic]
- Toreyhi, Fakhr al-Din ibn Mohammad Ali. 1997. *Majma al-Bahrayn (The Union of the Two Seas)*, Tehran: Al-Mortazawiyah Press [in Arabic].
- Tusi, Mohammad ibn Hasan. 1987. *Tahzib al-Ahkam (Refinement of Rulings)*, Tehran: Islamic Books House, Fourth Edition. [in Arabic]

